

Het gebruik van SMOG bij volwassenen met een verstandelijke beperking in Vlaanderen

Kristien Meuris¹, Bea Maes², Dirk Lembrechts³ en Inge Zink^{1,4}

¹ Experimentele Otorhinolaryngologie, K.U.Leuven - ² Centrum voor Gezins- en Orthopedagogiek, K.U.Leuven - ³ MODEM, Communicatie- en Computercentrum, Wilrijk - ⁴ MUCLA, UZ Leuven

Inleiding

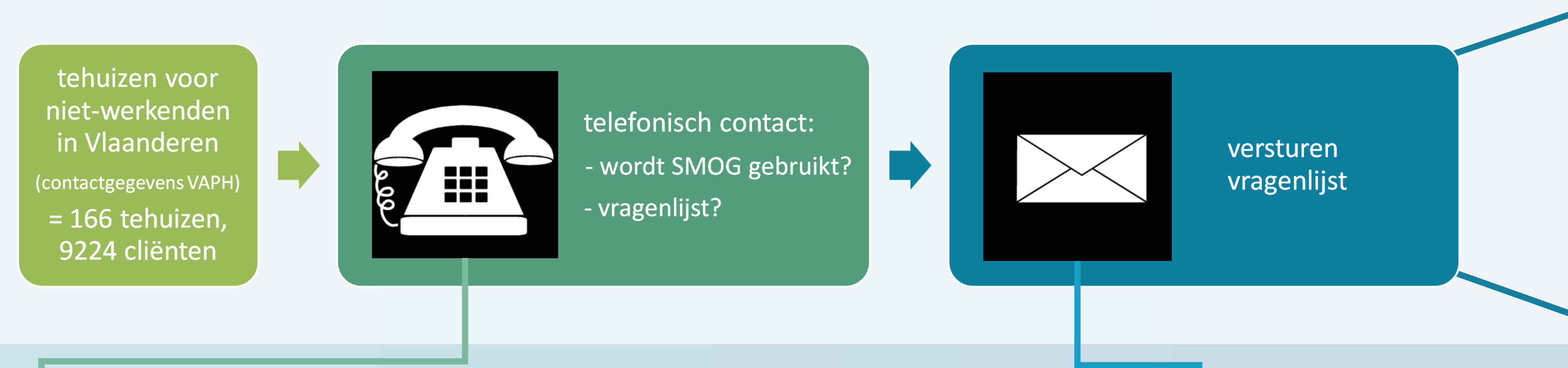
- SMOG = Spreken Met Ondersteuning van Gebaren**
- vorm van Ondersteunde Communicatie (OC)
 - key word signing systeem: **kernwoorden** in **gesproken** uiting worden **simultaan** ondersteund door een **gebaar**
 - in jaren '80 ontwikkeld door Loncke, Nijs en Smet (1998)
 - ruim toegepast binnen zorg voor **personen met een verstandelijke beperking**, zowel bij kinderen als volwassenen

Figuur overgenomen uit Loncke, Nijs & Smet (1998)

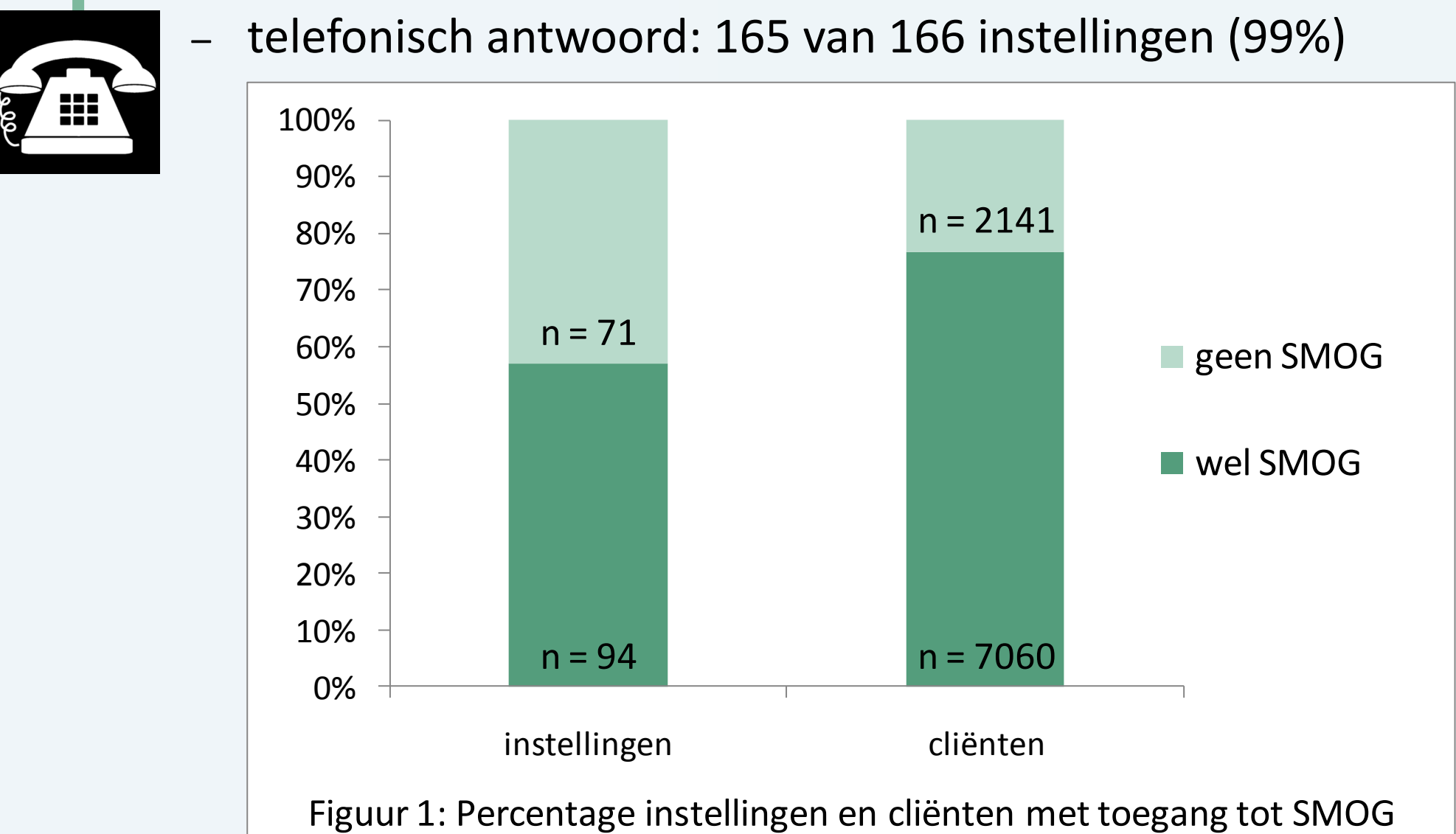
- MAAR:**
- Wie gebruikt SMOG?
 - Waar wordt SMOG gebruikt?
 - Hoe wordt SMOG gebruikt?
- dit onderzoek focust op:
- volwassenen
 - matig tot diep verstandelijk beperkt
 - verblijvend in tehuis voor niet-werkenden (erkend door Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, VAPH)

Methode

Onderdeel vragenlijst	Korte samenvatting inhoud
0	Algemene informatie
1	Organisatie voorziening
2	SMOG bij omgeving cliënten
3	SMOG bij cliënten
4	Vragen, opmerkingen, en vraag of men bereid is uitgebreide individuele vragenlijst in te vullen voor aantal cliënten

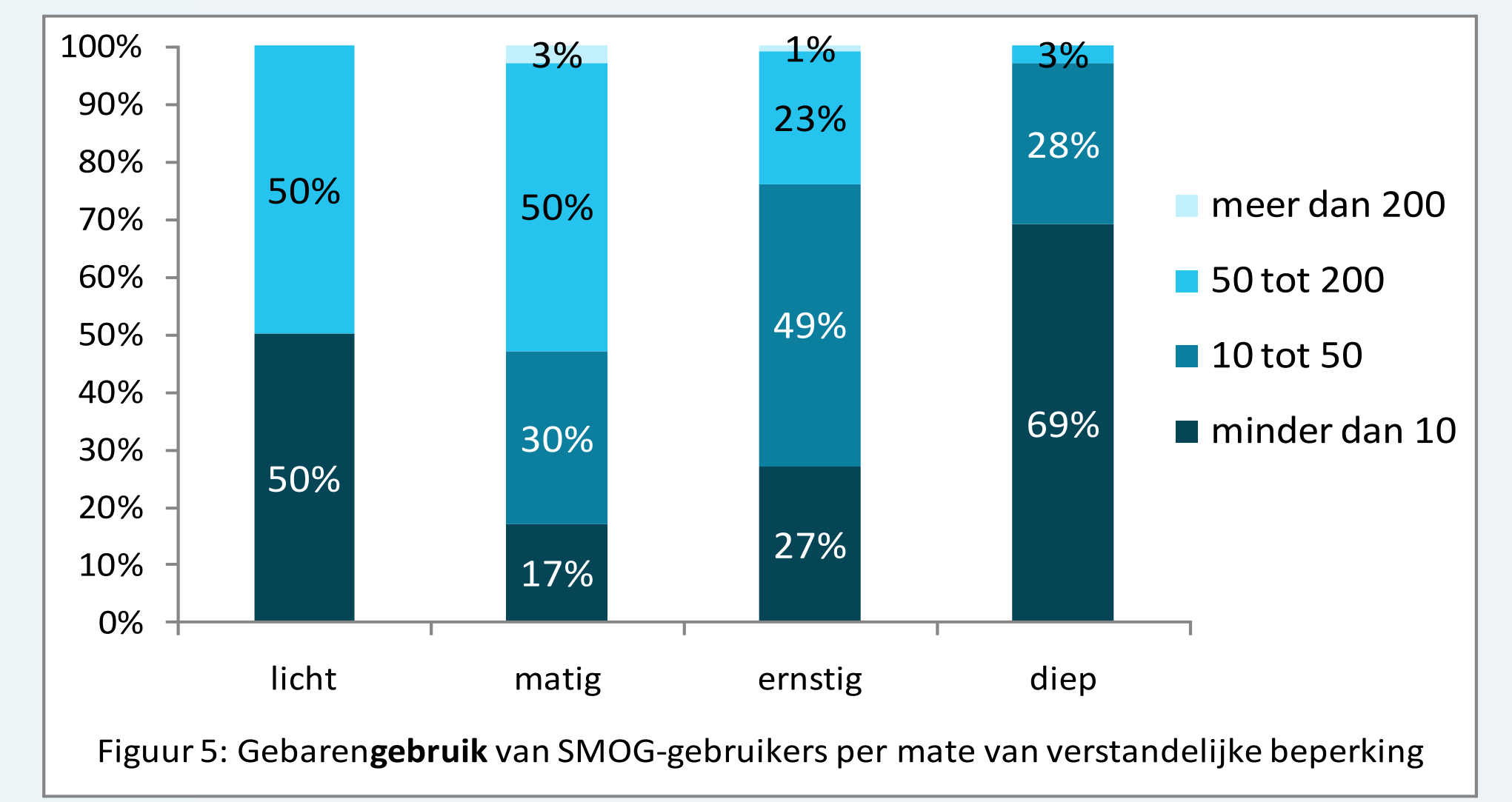
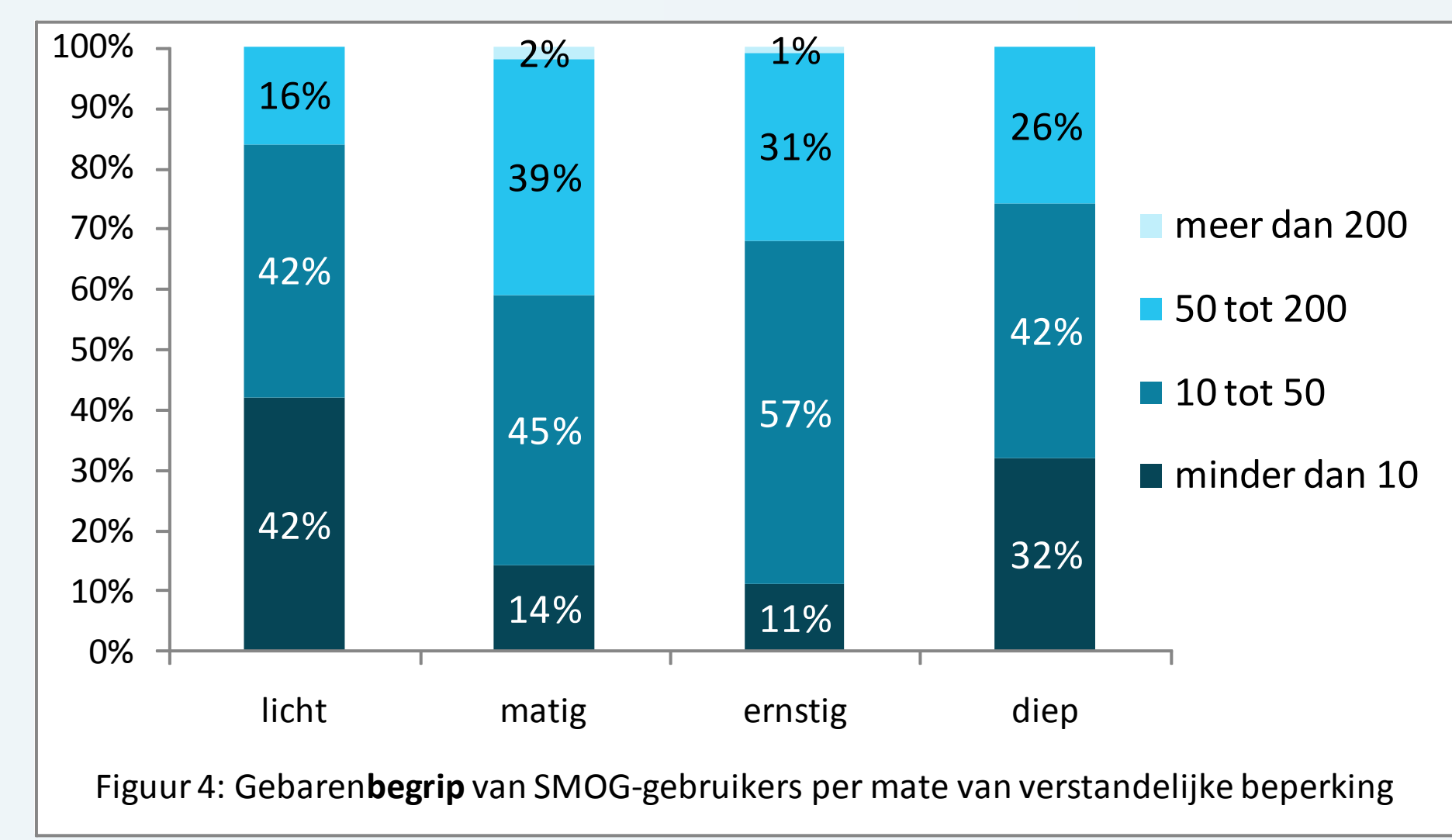
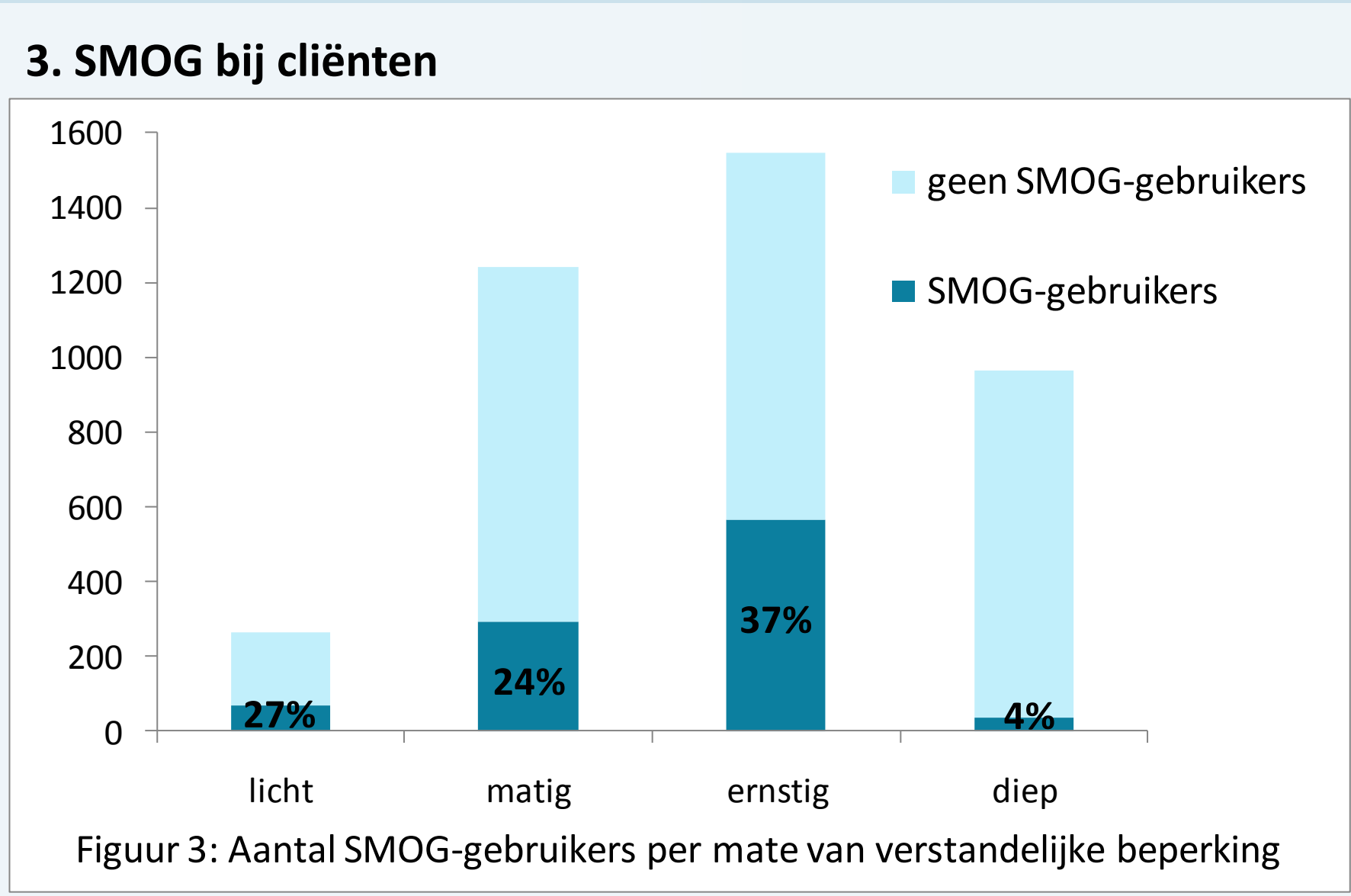
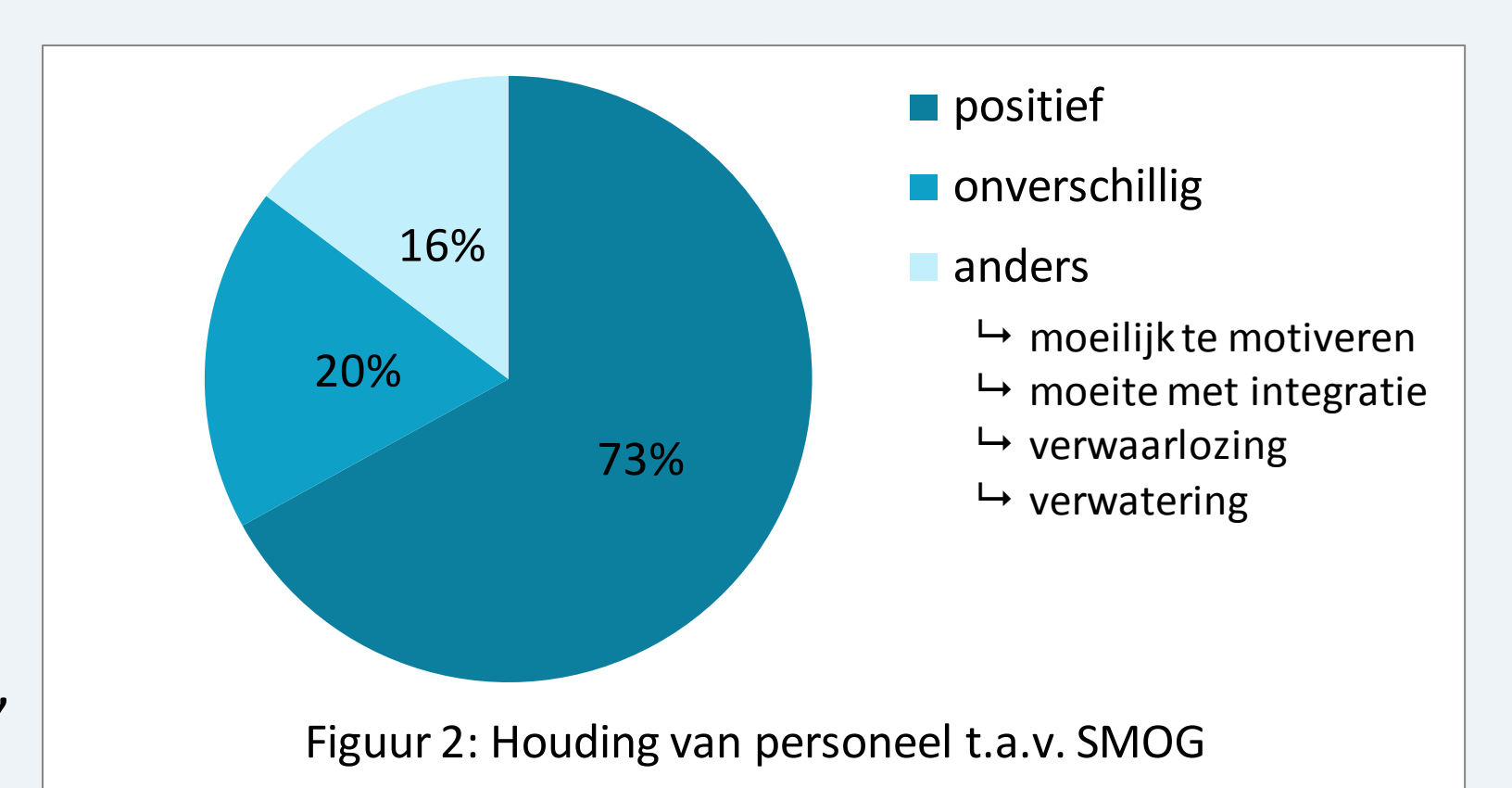
Resultaten

- telefonisch antwoord: 165 van 166 instellingen (99%)
- redenen om geen SMOG te gebruiken: te ernstige fysieke of visuele beperkingen bij de cliënten, cliënten die verbaal sterk genoeg zijn, voorkeur voor pictogrammen, voorkeur voor ander gebarensysteem, verwatering van SMOG-gebruik bij begeleiders, ...
- akkoord invullen vragenlijst: 90 van 94 instellingen die SMOG gebruiken (96%)

- vragenlijst enkel verstuurd naar instellingen die **wel** SMOG gebruiken
- op dit moment 45 van 90 verstuurd vragenlijsten terug ontvangen (50%)
- in deze instellingen verblijven 4045 van de 9224 cliënten (57%)
- instellingen die vragenlijst nog niet terugstuurden, krijgen telefonische reminder

- 1. Organisatie voorziening**
 - 93% van de 4045 cliënten in deze instellingen heeft een matige tot diepe verstandelijke beperking
 - officiële SMOG-cursus gevolgd in 67% van de instellingen
 - logopedist(en) aanwezig in 53% van de instellingen die SMOG gebruiken
- 2. SMOG bij omgeving cliënten**
 - SMOG wordt aangeleerd aan familie en vrienden in 40% van de instellingen
 - SMOG wordt aangeleerd aan personeel in 89% van de instellingen
 - SMOG-verantwoordelijke aanwezig in 71% van instellingen, meestal logopedist, daarnaast orthoagoog, begeleider, ...

Conclusie

- meer dan 50% van de tehuizen voor niet-werkenden in Vlaanderen gebruikt SMOG in de instelling
- bijna 80% van de cliënten van tehuizen voor niet-werkenden heeft toegang tot SMOG
 - ➔ SMOG wordt vooral gebruikt in grote instellingen
- de SMOG-cursus is niet in alle instellingen die SMOG gebruiken, gevolgd
 - ➔ oorzaak? (niet toegankelijk, ongekend, te duur, ...?)
- naast logopedisten, zijn ook orthoagogen en begeleiders drijvende kracht achter SMOG
- SMOG wordt soms toch nog enkel aan de cliënt geleerd
 - ➔ sensibilisatie om omgeving (personeel, familie en vrienden) te betrekken blijkt nodig
- personeel staat meestal positief tegenover SMOG, al is 1/4 onverschillig tot minder gemotiveerd
- SMOG wordt minder gebruikt bij personen met een diepe verstandelijke beperking
 - ➔ symbolisch communicatieniveau is vereist (communicatiemodel van Shane, in Roemer & Van Dam, 2004)
- meeste cliënten begrijpen 10-50 gebaren, actieve gebarenschat lijkt toe te nemen met afnemende graad van verstandelijke beperking
- toekomst:
 - vragenlijsten zullen ook verstuurd worden naar tehuizen voor werkenden en dagcentra
 - ➔ informatie bekomen over SMOG-gebruik bij personen met lichte tot matige verstandelijke beperking
 - een specifieke SMOG-vragenlijst wordt ontwikkeld en ingevuld voor individuele SMOG-gebruikers
 - ➔ precieze informatie bekomen over individuele SMOG-gebruiker: mate van verstandelijke beperking, bijkomende beperkingen, grootte SMOG-gebarenschat, communicatieve en talige mogelijkheden,...

Referenties

- Loncke, F., Nijs, M. & Smet, L. (1998). *SMOG: Spreken Met Ondersteuning van Gebaren. Het handboek*. Leuven/Apeldoorn: Garant.
- Roemer, M. & van Dam, L. (2004). *Verstaanbaar maken. Communicatie met mensen met een zeer ernstig verstandelijke (meervoudige) handicap: Inventarisatie en overdracht van ervaringskennis*. Niet-gepubliceerd doctoraatsproefschrift, Universiteit van Maastricht, Maastricht.

Dank aan...

- Berdien Lenaerts, voor de hulp bij de dataverzameling
- De logopedisten van de Stichting Delacroix en Borgerstein vzw, voor de hulp bij de vragenlijstontwikkeling
- De tehuizen niet-werkenden in Vlaanderen, voor hun bereidwillige medewerking
- Het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH), voor de informatieverstrekking
- Het Steunfonds Marguerite-Marie Delacroix, voor de financiële steun

